

THE CATEGORY OF THE UNIVERSE IN THE WORKS OF UKRAINIAN ARTISTS

КАТЕГОРІЯ ВСЕСВІТУ У ТВОРАХ УКРАЇНСЬКИХ МИСТЦІВ

Petruk R. I. **Петрук Р. І.**

*Honoured Art Worker of Ukraine,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Monumental and Easel Painting* *заслужений діяч мистецтв України,
доцент,
доцент кафедри монументального
і станкового живопису*

Reguretska O. V. **Регурецька О. В.**

*4th year Student at the Faculty
of Decorative and Applied Arts
Mykhailo Boichuk Kyiv State Academy
of Decorative Applied Arts and Design
Kyiv, Ukraine* *студентка IV курсу факультету
декоративно-прикладного мистецтва
Київська державна академія
декоративно-прикладного мистецтва
і дизайну імені Михайла Бойчука
м. Київ, Україна*

Художники завжди цікавилися всесвітом, а особливо питанням, як він виник, яку має форму та як його зображати. Всесвіт є складним поняттям, науковою категорією, зміст якої досліджується в різних науках, зокрема фізиці, астрономії, філософії й інших. Кожна з них досліджує всесвіт у якомусь конкретному напрямку, в межах компетентності. З розвитком людства, уявлення про всесвіт постійно зазнає певних змін, яскравим прикладом чого є спроби дослідників пояснити існування паралельних всесвітів, тотожних нашому.

Відтворення мистцями всесвіту – це певною мірою розкриття смислового зв'язку, єдності людини і світу, самого змісту цієї єдності: буде вона морально-конструктивною, чи деструктивною щодо особистості.

Змалювання всесвіту має свою історію. Вважається, що першим зображенням зоряних карт є шість точок, намальованих над тваринами на стінах печери Ласко у Франції. В епоху Відродження Джованні ді Паоло у церкві в Сієні зобразив всесвіт як серію кругів, у центрі яких знаходиться Земля. Німецький художник Альбрехт Дюрер створив космологічну гравюру, на основі роботи математика Йоганеса Стабіуса та астронома Конрада Хайнфогеля [1]. Є й інші історичні приклади зображення всесвіту мистцями.

Українські мистці зверталися та звертаються до зображення всесвіту, при цьому відчуваються різні підходи до вирішення зазначеної теми. Наприклад, один із напрямків творчих досліджень, у якому працював К. Малевич, мистецтвознавці називають «космічний супрематизм».

Науковці зазначають, що «услід за планетними системами й суто малярським зображенням лету в просторі [...] Малевич досліджує відчуття космосу і Всесвіту». «Звідси також виникають, починаючи з 1916–1917 років, полотна і малюнки, які є спробою висловити ритми Всесвіту» [2, с. 194].

Звертався до теми всесвіту І. Марчук. Як відзначають мистецтвознавці щодо циклу робіт І. Марчука «Погляд у безмежність», «для розуміння тут не обійтися без міждисциплінарних зв'язків, які в цьому рідкісному випадку більше перебувають у площині філософських категорій осмислення Буття, синергетичних фундаментальних закономірностей, галузі фізики й астрономії. Те, що видатні фізики й математики формулюють як гіпотезу, геніальний художник передбачає й ретельно виписує у вигляді пластичних кольорових розв'язок-констатацій, розгортає на просторі полотна як безсумнівну істину, доведену теорему, не залишаючи місця для вагань. Він ніби поглянув на цей світ із глибин Мультиверсу – всієї сукупності всесвітів – і показав у заворожуючій кольоровій гамі і Великий вибух, і творення матерії, і першовитоки часу та простору» [3, с. 15–16].

Зазначена проблематика порушувалась також у майстерні живопису та храмової культури професора М. Стороженка, що в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури, при обранні студентами тем для дипломних проєктів.

Ціла серія робіт написана українським художником О. Шупляком, яка називається «Український космос». Як зазначає мистець, «в «Українському космосі» пропоную поглянути на зоряне небо очима наших предків і запрошую глядачів долучитися до роздумів про глибинні зв'язки людини з навколишнім середовищем, космосом» [4].

З сучасних подій українського мистецтва слід звернутися і до проєкту українського мистця П. Антипа, який називається «Космогонія». Космогонія в загальному визначенні – це дослідження походження та розвитку космічних тіл, зірок, галактик тощо. Космогонія П. Антипа – це проєкт та картина, яка створюється у дуже великому форматі, і має з точки зору дослідження філософський зміст.

Література:

1. Holland O. From cave paintings to NASA: How humankind has captured the cosmos. *CNN Style*. 2017. Nov. 27. URL: <https://edition.cnn.com/style/article/artists-exploring-the-astronomical-world/index.html> (дата звернення: 09.02.2023).
2. Жан-Клод Маркаде. Малевич. Київ: Родовід, 2013. 304 с.
3. Стрипко Т. Передмова. Марчук І. Голос моєї душі. Київ: Фенікс, 2019. 112 с.
4. Шот М. Заслужений художник України Олег Шупляк: «Мистецтво без національного підґрунтя безбарвне». *Урядовий кур'єр*. 2022. 1 жов. 2022.